

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร

Public Participation in Environmental Management of Community Bangkok Metropolis

อัญชลี นรินทร^{*1} จีรพรรณ นิลทอง^{*2} ปริญ รัตนเพียร^{*3}

Anchalee Narintorn^{*} Jeerapan Niltongkam^{*2} and Pawrin Rattanapian^{*3}

^{1,2,3*} หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

^{1,2,3*} Master of Pubic Administration, Graduate School, Rattana Bundit University.

Corresponding Author*, e-mail: Anchalee_n@rbac.ac.th

Received December 10, 2024 Revise January 25, 2025 Accepted February, 13, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ และ 3) ศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ยกเว้น เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านนโยบายการบริหาร ต้องจัดระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน และประชาชนอย่างมีแบบแผน ส่วนด้านการพัฒนาการศึกษา ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม; สิ่งแวดล้อม; การจัดการ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the level of Public Participation in Environmental Management. 2) To compare of Public Participation in community Bangkok Metropolis, classified by demographic characteristics, and. 3) To study the Problems and Recommendations for Public Participation in Environmental Management of community Bangkok Metropolis. Using mixed methods. The research results found that 1) Public Participation in Environmental Management of community Bangkok communities in all aspects

was at a high level ($\bar{x} = 4.03$). When considering each aspect, it was found that Environmental Management of Bangkok communities was at a high level in all aspects, namely, Environmental Management of Bangkok communities, followed by Participation in receiving benefits, Participation in Evaluation, Participation in Operations, and Participation in decision-making, respectively. Hypothesis testing found that people with different ages and average monthly incomes had different Public Participation in Environmental Management of community Bangkok Metropolis at a significant level of 0.05, except for gender, education level, and occupations, which had no difference in Public Participation in Environmental Management of community Bangkok Metropolis. Problems and suggestions for developing Public Participation in Environmental Management of communities In terms of management policy, there must be a systematic environmental development system for communities and people. In terms of educational development, there should be training to provide knowledge to people in communities so that they can participate in Environmental Management in the community.

Keywords: Participation; Environmental; management.

บทนำ

กรุงเทพมหานคร มีสถานะเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางออกไปสู่ท้องถิ่น ตามแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยให้ออกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิดค้นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมในการคิดหาแนวทางแก้ปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการมีส่วนร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้รับจากการลงมือกระทำกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และทำให้ทราบถึงวิธีที่จะจัดการกับปัญหาของตนเอง และชุมชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2560) นอกจากนั้นยังช่วยให้ประชาชนเกิดความคิดเป็นทำเป็น และมีความรู้สึกว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีส่วนเป็นเจ้าของโครงการอย่างแท้จริง โดยที่รัฐได้มุ่งเน้นและส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาในท้องถิ่นอย่างเต็มที่

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่อารยะประเทศให้ความสำคัญ ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพ การตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นตอบสนองต่อความต้องการสังคมส่วนร่วม และเกิดประโยชน์ต่อสังคมสูงสุดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยในทุกระดับ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่าง

แท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ภาครัฐต้องมุ่งแสวงหารูปแบบการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเกิดการรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวางโดยให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม และร่วมติดตามตรวจสอบ มีลักษณะการดำเนินงาน ทั้งในรูปแบบบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคมและองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ (ดวงฤทธิ์ เบ็ญจาธิกุลชัยรุ่งเรือง, 2564) นอกจากนี้ปัญหาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนปัจจุบัน ถือเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นของตนเองต่อไป

ด้วยบริบทดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น จึงศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร เพื่อเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและตามแผนพัฒนาประเทศในการสร้างความเข้มแข็ง จึงมีความจำเป็นที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองเพราะการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา หากไม่มีการศึกษาวิจัย ประชาชนก็ไม่สามารถรับรู้และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งจะไม่ทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ หากมีการศึกษาวิจัย จะทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับใด และมีแนวทางอย่างไร ผลจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำ จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการ

คำถามของการวิจัย

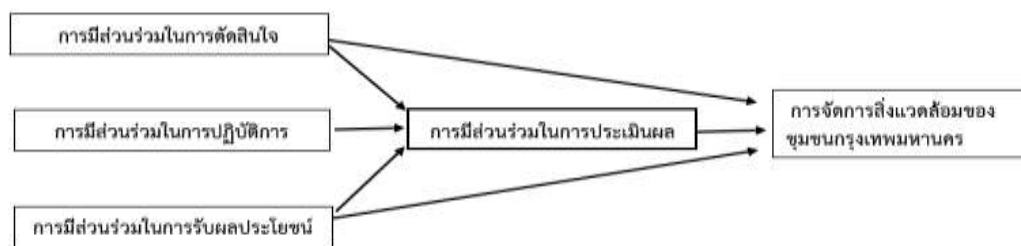
1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร
 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์
- 1.3.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร โดยนำแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) เกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ, การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มาศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นการที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ (Berkley, 1975) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง (William Erwin, 1976) การมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ (United Nations, 1981)

Cohen and Uphoff (1977) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทุกขั้นตอนมีความสัมพันธ์โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่ขั้นตอนการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ ซึ่งในแนวทางการมีส่วนร่วมนั้น มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่มิพบทบทวนในทุกๆ เรื่องไม่ว่ากำหนดให้ประชาชนปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิด ซึ่งแนวความคิดนี้มีกรอบพื้นฐานและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดโครงการ/ แผนงานในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโครงการต่างๆ โดยมีการสนับสนุนด้วยเงิน แรงงานและทรัพยากรต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การบริการและการประสานขอความช่วยเหลือ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เป็นประโยชน์ทางวัตถุ หรือประโยชน์ทางสังคม 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินงานต่างๆ

กล่าวสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการจัดการกิจกรรมของภาครัฐหรือองค์กรอื่นที่จัดให้มีขึ้น แม้แต่กิจกรรมที่ประชาชนในชุมชนนั้นร่วมกันคิดขึ้นมา อันจะมีผลกระทบต่อตนเองและสังคม โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ, การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดนี้มาศึกษา

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิตศูนย์วิชาบูรณาการมหาวิทยาลัยศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2553) กล่าวว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา นอกจากนี้ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2542) ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Nature Environment) และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) กล่าวคือ 1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Nature Environment) หมายถึง สิ่งมีชีวิตและ สิ่งไม่มีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อากาศ แม่น้ำ ดิน แร่ธาตุ ภูเขา ป่าไม้ พืช และสัตว์ เป็นต้น 2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) ได้แก่ สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น บ้านเรือน อาคารสถานที่ต่างๆ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม การนำทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ รวมทั้งมนุษย์นำมาจัดการวางแผนงานหรือกิจกรรมในการจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อความ อยู่ดีกินดี และความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น โดยมีการจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและอยู่ภายใต้ขีดจำกัดของทางนิเวศ โดยอาศัยหลักการในการใช้สอยทรัพยากรที่ประหยัดยืนยาวและต้องก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร (2555) ระบุว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นได้จาก สาเหตุ ดังนี้ 1) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของมนุษย์อย่างไม่ประหยัดและขาดความ รับผิดชอบ ก่อให้เกิดปัญหามลพิษและปัญหาอื่นๆ ซึ่งเป็นภาวะการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมาก ซึ่งควรมีการพัฒนาให้ดีขึ้น 2) ปัญหาเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และปัญหาเสื่อมโทรมของคุณค่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศตามธรรมชาติ ตลอดจน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม สาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ ลักษณะปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 1) ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ปัญหาภาวะมลพิษ ปัญหาความร่อยหรอ ของทรัพยากร และปัญหาการใช้ทรัพยากรไม่ถูกวิธี 2) ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความยากจน ความขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัย และความเจ็บไข้ เป็นต้น

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2540) ระบุถึงแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมและชุมชนไว้ ซึ่งผู้วิจัยขอนำมาบางประเด็น ดังนี้ 1) การใช้มาตรการแก้ไขปัญหามลพิษ เช่น โครงการบำบัดน้ำเสียที่รัฐ ได้ลงทุน สร้างระบบบำบัดน้ำเสียจำนวนหนึ่ง รวมทั้งปัญหาขยะ และปัญหามลพิษตัวอื่นๆ โดยเริ่มต้น จากผู้ก่อมลพิษทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น 2) การใช้เครื่องมือทางสังคม เครื่องมือทางสังคมที่ใช้กันแพร่หลายมากที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีเครื่องมือทางสังคมอื่นๆ กระตุ้นให้เกิดประชาคมเมืองเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเกิดแรงกดดันทางสังคมให้เกิดการบริหารจัดการที่ถูกต้อง เครื่องมือที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ ระบบข้อมูลที่ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจได้เป็นระบบข้อมูลที่มีเครื่องชี้วัดคุณภาพได้ 3) การบังคับใช้กฎหมาย

เพื่อการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้อำนาจทางรัฐอย่างหนึ่ง เพราะโครงสร้างทางสังคมมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกหน่วยของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน การส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2544) กล่าวถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมว่าการสร้างมาตรการแก้ไข ปัญหา โครงการแก้ไขที่สาเหตุของปัญหา ด้วยการสร้างแผนปฏิบัติการกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมกำจัด การบำบัด การฟื้นฟูและการสร้างรูปแบบการควบคุมกิจกรรมการใช้ทรัพยากร ให้ระบบสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะที่ยั่งยืน

กล่าวสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่รอบๆ ตัวเรา ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสืบสวนเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ผู้ให้ข้อมูลหลักและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้ 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่ม 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนหรือแกนนำตัวแทน ชุมชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

กลุ่ม 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2565 เป็นประชาชน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 5,510,469 คน (ประชากรชุมชนของกรุงเทพมหานคร, 2565) เขตชุมชน ในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

พระนคร ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ดุสิต ธนบุรี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บางพลัด คลองสาน บางซื่อ จตุจักร พญาไท ราชเทวี ดินแดง ห้วยขวาง ปทุมวัน บางรัก สาทร วัฒนา คลองเตย ยานนาวา บางคอแหลม หลักสี่ ดอนเมือง สายไหม บางเขน ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางกะปิ วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สวนหลวง ประเวศ พระโขนง บางนา คลองสามวา หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา บางแค หนองแขม ภาษีเจริญ ทุ่งครุ บางบอน บางขุนเทียน จอมทอง และราษฎร์บูรณะ

2. การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก และตัวอย่าง

1) เกณฑ์การคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ (Inclusion criteria) ของประชากรเป้าหมาย

คุณลักษณะของผู้ยินยอมตนให้ทำการวิจัยตามแผนการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัย มี 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพศชายและเพศหญิงก็ได้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนหรือ แกนนำชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 8 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง โดย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง เพศชายและเพศหญิงก็ได้ เป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ที่อยู่ อาศัยพื้นที่ชุมชนในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี สามารถอ่าน เข้าใจภาษาไทย และสามารถกรอก แบบสอบถามด้วยตนเองได้ มีความยินดีเข้าร่วมศึกษาวิจัยครั้งนี้

2) เกณฑ์การคัดออกจากโครงการ (Exclusion criteria)

ลักษณะของบุคคลในกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะไม่นำเข้าโครงการวิจัย ต้องมีลักษณะไม่ตรง ตามที่ต้องการ เพื่อให้โครงการมีความเป็นไปได้ที่จะสำเร็จได้สูงขึ้น

3) เกณฑ์การถอนออกของประชากรเป้าหมาย (Withdrawal criteria)

ผู้ที่ถูกคัดเลือกเข้าร่วมวิจัยสามารถออกจากโครงการได้ โดยมีลักษณะบางประการที่ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เช่น มีคุณสมบัติครบถ้วนแต่ติดธุระหรือไม่สามารถติดต่อในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล ไม่สะดวกใจในการให้ข้อมูล ต้องการยกเลิกการเข้าร่วมวิจัยระหว่างดำเนินการ ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในตอนแรกแต่ต่อมาขอเลิกหรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลในระหว่างการสอบถามข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม เป็นต้น

3. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม .05 ได้ตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

n หมายถึง ขนาดของตัวอย่างที่ต้องการประมาณ

N หมายถึง ขนาดของจำนวนประชากร

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จะมีความคลาดเคลื่อน .05)

$$n = 399.97$$

ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมาน้อยตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละเขตชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยเลือกมา 8 ชุมชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายอีกตามสัดส่วนจำนวนประชากร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

กลุ่ม 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนหรือแกนนำชุมชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กระบวนการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยมีการนัดหมายล่วงหน้า และข้อคำถามต่างๆ ในแบบสัมภาษณ์ ได้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

องค์ประกอบของแบบสัมภาษณ์

โดยทั่วไป แบบสัมภาษณ์สามารถแบ่งออกได้ 4 ส่วนดังนี้ ส่วนนำ ส่วนผู้สัมภาษณ์ ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ และส่วนประเด็นคำถาม กล่าวได้ว่าแบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง แต่ยืดหยุ่นต่อการสัมภาษณ์ไว้เป็นหลัก และเป็นคำถามที่เปิดกว้าง คำถามปลายเปิด ซึ่งประเด็นคำถามนี้จะสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป

กลุ่ม 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ

โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน อาชีพ และชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ, การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นคำถามปลายปิด (Close end) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้ตัวแบบของ Likert Scale

ส่วนที่ 3 ศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรุงเทพมหานคร เป็นคำถามปลายเปิด

ในส่วนที่ 2 มีเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

5	หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด
4	หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก
3	หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง
2	หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อย
1	หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ตัวแปร แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิด และสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการสร้างเครื่องมือตามจุดมุ่งหมาย

2) สร้างข้อคำถาม ให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1) นำเครื่องมือแบบสอบถามที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมา และตรวจสอบถึงความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) หรือความเหมาะสมของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา มีความสอดคล้องตามนิยามตัวแปร

2) นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา ไปทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนอื่นในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง

ในที่นี้เพื่อมิให้เกิดการลำเอียง (Bias) ขึ้น และได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา $>.50$ (Burns & Grove, 2001) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ค่าสถิติที่ได้ต้องไม่ต่ำกว่า $.6$ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ $.962$ จึงยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ : การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนหรือแกนนำชุมชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอดำเนินการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลทุกราย โดยจะมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อความสนิทสนมไว้วางใจกัน มีการขอความยินยอมก่อนลงมือเก็บข้อมูลสำหรับผู้ให้ข้อมูลทุกคน และมีการชี้แจงรายละเอียดสาระสำคัญของเรื่องที่ทำการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ความร่วมมือที่นักวิจัยคาดหวัง จะได้รับการจากการสัมภาษณ์ เหตุผลและวิธีการที่นักวิจัยใช้ในการเลือกเขาเป็นตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูล ขออนุญาตจรรยาบรรณจากการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ระยะเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ การขอให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การมีสิทธิตอบหรือไม่ตอบคำถามของผู้วิจัย รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ซักถามข้อข้องใจ หรือสิ่งที่สงสัยเพิ่มเติมจนเข้าใจและใช้เวลาในการคิดทบทวนก่อนตัดสินใจตอบคำถาม และที่สำคัญผู้วิจัยไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่เป็นผลลบหรือเกิดผลเสียที่เชื่อมโยงถึงผู้ให้ข้อมูลและองค์กรจากการนำเสนอผลการวิจัยนั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รักษาความลับของข้อมูลโดยเก็บไว้ในที่ปลอดภัยและผลการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวม และข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากประธานชุมชน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ผู้วิจัยได้ชี้แจงกับตัวแทนชุมชนหรือแกนนำชุมชนให้ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามแจกกับประชาชนในชุมชนกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างได้ตอบเรียบร้อยแล้ว เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้อง เพื่อจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมแบบสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

- 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้ทำการเก็บข้อมูลแล้ว
- 2) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อบรรยายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแสดงข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ และใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร

2) ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ใช้เป็นสถิติที่ใช้หาความแตกต่างของข้อมูล และทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกได้ดังนี้ ใช้ค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ค่าของตัวแปร 2 กลุ่ม, วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA: F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป กรณีที่ใช้ F – test ทดสอบ และพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

3) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

1.สรุปผลการวิจัย (เชิงคุณภาพ) บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 ท่าน

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร มีการกำหนดเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

มีการกำหนดเป้าหมายไว้แล้วโดยสำนักงานเขตเป็นผู้กำหนด และเข้าร่วมการประชุมกับฝ่ายพัฒนาชุมชนของสำนักงานเขต โดยการรับรู้ข่าวสารผ่านทางกลุ่มไลน์เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน

2) คิดว่าประชาชนในชุมชนได้ให้ความสนใจและร่วมดำเนินการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด อย่างไร

ประชาชนในชุมชนทุกแห่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

3) คิดว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ทางสำนักงานเขตให้ประธานชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอสิ่งที่ต้องการเข้าไป โดยมีการเตรียมแผนการเสนอตามปัจุบัน รวมทั้งให้ประธานชุมชนหรือตัวแทนมีการจัดเตรียมข้อมูล และสอบถามเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

4) คิดว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานครอย่างไร

การเข้าไปเป็นตัวแทนของชุมชนการร่วมปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ส่วนประชาชนที่ว่างจะเป็นตัวแทนในการเข้าไปให้แนวทางหรือข้อมูลเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

5) คิดว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานครหรือไม่ อย่างไร

ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นตรงกันว่าประชาชนในชุมชน จะมีโอกาสในการที่เข้าไปรับทราบ หรือสังเกตการณ์การทำงาน

6) คิดว่าประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลหรือไม่ เพียงใด

ตัวแทนของประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพึงการสรุปการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ส่วนประธานชุมชนหรือตัวแทนที่ได้รับมอบหมาย จะได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลการประเมินผลและนำมาเผยแพร่ให้กับชุมชนต่อไป

7) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ, การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คิดว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นสิ่งที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะประชาชนจะได้รับสิ่งที่พัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมกับสิ่งที่สำนักงานเขตได้ดำเนินการให้ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ อาจจะมีบางชุมชนที่ได้ส่งตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วมในการที่จะร่วมปฏิบัติงานหรือให้แนวทางกับทางเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตในการปฏิบัติงาน

8) คิดว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอะไรบ้าง เป็นการค้นหาคำถามความรู้ กระบวนการและองค์ประกอบที่สำคัญ

การมีส่วนร่วมน่าจะเป็นเรื่องของหาคำถามความรู้ ในการปฏิบัติงานให้กับชุมชนในภาพรวม ดังนั้นด้านกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่เพื่อทราบกระบวนการทำงานของสำนักงานเขตเพื่อให้ทันต่อการวางแผนการปฏิบัติงาน

9) คิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครมีลักษณะอย่างไร ให้อธิบายให้ชัดเจน

เน้นการจัดเก็บขยะมูลฝอย และการแยกขยะ เป็นการให้ความสำคัญ และประชาชนเข้าถึงได้ง่าย หรือการพัฒนาสวนหย่อม สวนสาธารณะในชุมชน เพื่อเป็นสันทนาการความสะอาดให้กับชุมชน รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนามากตั้งแต่ผู้ว่าคนใหม่เข้ามามีบทบาทในการร่วมและติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

10) คิดว่าประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลหรือไม่ เพียงใด

อาจรับรู้หลังจากเสร็จการปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว และแจ้งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ต่อไป

11) คิดว่าประชาชนในชุมชนพบปัญหา อุปสรรค หรือไม่ และมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานครอย่างไร

จะเป็นการรับฟังปัญหาหลังจากการปฏิบัติงานจัดการสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ส่วนอุปสรรคเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีความแตกต่างกัน

12) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

ปัจจัยด้านการเงินหรืองบประมาณ เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นด้านที่ประชาชนสามารถที่จะติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้ รวมทั้งปัจจัยด้านความพึงพอใจของประชาชน เพราะประชาชนอาจจะมีความชอบและไม่ชอบที่แตกต่างกัน

13) คิดว่าประชาชนได้รับประโยชน์อะไรในการเข้าร่วมการจัดการสิ่งแวดล้อมครั้งนี้

ประชาชนได้รับประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการรับประโยชน์ให้กับชุมชน รวมทั้งประชาชนอาจได้รับองค์ความรู้ในการร่วมพัฒนาชุมชนร่วมกัน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่และยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย (เชิงปริมาณ)

สรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครที่ทำการศึกษาล้วนเป็นเพศหญิง 41 – 50 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. มีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัย

สรุปผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร, ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์, ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล, ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ

สรุปผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ยกเว้น เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน

สรุปผลวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านนโยบายการบริหาร ต้องจัดระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน และประชาชนอย่างมีแบบแผน ส่วนด้านการพัฒนาการศึกษา ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นด้านที่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เนื่องจากประชาชนจะสามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมได้มากที่สุด คือ การที่จะได้รับการเข้าใช้สาธารณูปโภค หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เจ้าหน้าที่ได้มีการนำเสนอและปฏิบัติงานให้กับประชาชนในชุมชน ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนอาจจะมีการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากการบริหารงบประมาณจะเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติของกรุงเทพมหานครในการที่จะเสนองบประมาณจากส่วนกลาง และนำมากระจายให้กับสำนักงานเขตเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ เทียนหอม (2564) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี. และพบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งปัญหาที่พบ เสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ร่วมกันตัดสินใจ แนวทาง

การดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่ด้านการประเมินผลยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์การประเมินผลมาก สนใจแต่ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า 1) งบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการไม่เพียงพอ 2) ปัญหาที่ตั้งถังขยะ และ 3) ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชานุช พิชิตรนารัตน์ (2564) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และพบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประชาชนมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสีของต้นในการอยู่อาศัย โดยมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาปัญหา แยกแยะปัญหา ค้นหาสาเหตุที่ชัดเจน และแสวงหาหนทางป้องกันปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รักษาความสะอาด 3) การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านอายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ยกเว้น ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรุงเทพมหานคร อันเนื่องมาจากการกระจายอำนาจ และการพึงเสียงของประชาชนของกรุงเทพมหานคร ที่ให้ทางสำนักงานเขตต่างๆ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อมาร่วมขับเคลื่อนการทำงานของสำนักงานเขตต่างๆ ในภาคของประชาชน เพื่อนำเสนอความต้องการ และผลตอบรับจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้เป็นไปตามความพึงพอใจของประชาชน และสามารถช่วยแก้ไขให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวทางตามที่ประชาชนต้องการ โดยด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ เทียนหอม (2563) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี และพบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเสนอปัญหาที่พบ เสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ร่วมกันตัดสินใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่ด้านการประเมินผลยังมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์การประเมินผลมากนัก สนใจแต่ผลที่ได้รับจากโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการศึกษานี้ พบว่า 1) งบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการไม่เพียงพอ, 2) ปัญหาที่ตั้งถังขยะ และ 3) ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุริโย สุโขโต (2563) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศและรายได้ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้รับผิดชอบและเครื่องมือไม่เพียงพอ ดังนั้น ควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และจัดหาเครื่องมือการปฏิบัติงานให้เพียงพอเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัชชานุช พิชิตรนารัตน์ (2564) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และพบว่า 1) ระดับของการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และ 2) ประชาชนมีความตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสีทิวทัศน์ของตนในการอยู่อาศัย โดยมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดศึกษาปัญหา แยกแยะปัญหา ค้นหาสาเหตุ ที่ชัดเจน และแสวงหาหนทางป้องกันปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รักษาความสะอาด 3) การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ด้านนโยบายการบริหาร ต้องจัดระบบการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน และประชาชนอย่างมีแบบแผน ส่วนด้านการพัฒนาการศึกษา ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลที่ได้รับ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และให้มีการจัดการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนทุกระดับ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนกรุงเทพมหานคร ควรระบุให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ รวมทั้งชุมชนได้รับประโยชน์ในการเข้าร่วมการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด

บรรณานุกรม

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2555). แผนยุทธศาสตร์อนามัย สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การ
- คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิตศูนย์วิชาบูรณาการหมวดวิทยาศาสตร์ศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2553). สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ณรินทร์ งามวงศ์ และวิทยา จิตนุพงศ์. (2561). เปรียบเทียบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในประเทศไทย : กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(2), 445-458.
- ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่เกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 9(1), 21 -35.
- ดวงฤทธิ เบ็ญจาทิกุล ชัยรุ่งเรือง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(3), 77-91
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. (2560). การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่. ออนไลน์. แหล่งที่มา: <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?>

พระสุริโย สุชีโต. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริลักษณ์ เทียนหอม. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนวัดสังฆราชवास เทศบาลเมืองสิงห์บุรี. (การค้นคว้าอิสระโครงการทวีปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรและบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2540). โครงการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมและ. การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผน

Cohen, J. and Uphoff. (1977). Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. London : Rural

G.E. Berkley. (1975). The Craft of Public Administration. Boston : Allyn and Bacon.

Huntington, S. P., and Nelson, M. (1976). No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries. Cambridge: Harvard University Press.

United Nation Organization. (1981). United Nation Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development. (Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert.) New York: United Nation.

William Erwin. (1976). Participation Management: Concept Theory and Implementation. Atlanta G. : Georgia State University.

Yamane, Taro. (1973). Statistics: An introductory Analysis. (Vol. 3). New York: Harper and Row Publication.